

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K

pol leta . . . 5.— "

četrt leta . . . 2.50 "

posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

" " dvakrat . . . 12 "

" " trikrat . . . 10 "

za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, poslanja, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.

Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Ne boj se! Nikomur v sužnosti vdan!
Z resnico opasan stopi na plan
in svojega čolna vodi krmilo
z rokó, ki žitje jo je utrdilo!

Za pravico!

Spomenica kranjskega učiteljstva.

Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji, Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev, Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani, Društvo slovenskih učiteljev in Deutscher Lehrerverein für Gottschee so poslali c. kr. ministrskemu predsedstvu, c. kr. ministrstvu za bogočastje in nauk in c. kr. ministrstvu za notranje stvari nastopno spomenico:

Na seji deželnega zbora kranjskega dne 2. marca t. l. je bil sprejet načrt novega zakona o ljudskem šolstvu na Kranjskem z glasovi poslancev Slovenske Ljudske Stranke. Odklonjeni so bili izpreminjevalni predlogi deželnozborske manjšine, ki so jih stavili poslanci Narodne Napredne Stranke in veleposestva že prej v šolskem odseku in potem na javni seji deželnega zbora. Med drugim je bil odklonjen tudi predlog poslanca grofa Margherija, ki ga je stavil v odseku in v zbornici in ki je meril na to, da se izloči iz zakona II. oddelek III. poglavja, ki govori o službenih prejemkih učnega osebja (§§ 112.—136.), da se naj ti §§ obravnavajo sami zase in da se naj sprejme nekaj provizorij, ki naj uredi materialno stran tega zakona, kar je na Kranjskem sedaj z ozirom na materialni položaj učiteljstva najnujnejše in najvažnejše. To pa zlasti še zato, ker je dobila dežela državne preodkaze, da je torej vprašanje o pokritju rešeno, in ker z ozirom na druge določbe tega zakona ni pričakovati, da bi dobil ta zakon Najvišje odobrenje, ampak bo vrnjen deželnemu zboru v novo obravnavanje, ter utegne biti na ta način rešitev materialnega vprašanja kranjskega učiteljstva zavlečena do nedoglednega časa. Enak nasvet je prvi podal v šolskem odseku zastopnik visoke

vlade, g. dvorni svetnik vitez Kaltenecker, toda brez uspeha!

Večina deželnega zbora se nikakor ni hotela vdati nasvetu vladnega zastopnika in predlogu manjšine. Opravičena je torej bojazen kranjskega učiteljstva, da še dolgo ne pride do regulacije svojih plač, ki je toliko nujeje potrebna, ker stoji kranjsko učiteljstvo, kar se službenih prejemkov tiče, na zadnjem mestu med vsem avstrijskim učiteljstvom.

V zakonskem načrtu izvedena regulacija službenih prejemkov, nikakor ne odgovarja splošno znanim zahtevam vsega avstrijskega učiteljstva, ki se glase tako, da se more avstrijsko učiteljstvo stalno zadovoljiti le s takimi plačami, ki bodo odgovarjale plačam vsakokratnega XI. do VIII. plač. razreda drž. uradnikov kategorije D. — Po tej regulaciji bi kranjsko učiteljstvo v primeri z drž. uradništvom prejelo malo letno manj od 560 K do 1490 K, tako da bo vsaka učna oseba v celotni dobi svojega službovanja prikrajšana za 35.360 kron ali povprečno na leto za 884 kron.

Ta kolosalna razlika v škodo učiteljstva izvira iz dejstva, da je večina deželnega zbora od državnih preodkazov za 1914 po 850.000 K namenila za regulacijo učiteljskih plač le okroglo 350.000 kron, med tem ko je ostanek teh preodkazov — pol milijona kron — določen v druge namene. Ako bi se vsaj ves ta od države preodkazani denar porabil za regulacijo učiteljskih plač, bi se zgoraj navedena diferenca skrhala več kot za polovico in bi se šele potem lahko reklo, da se tudi dežela Kranjska približuje idealu, ki se zanj bojuje vse avstrijsko učiteljstvo brez ozira na političko, narodno in versko pripadnost že od l. 1899.

Kranjsko učiteljstvo je trdno prepričano, da so državni preodkazi v prvi vrsti namenjeni regulaciji učiteljskih plač. V tem prepričanju ga utrjuje razne izjave avstrijskih centralnih vlad iz leta 1899., ki so se vedno glasile tako, da je treba deželne finance sanirati v ta namen, da bo mogoča izvedba regulacij učiteljskih plač.

Da so državni preodkazi določeni šim namenom, dokazuje tudi izjava Njega

ekscelence gosp. ministrskega predsednika grofa Stürgkha v državnem zboru z dne 14. decembra 1913 ter njegova izjava, ki jo je podal deputaciji „Lehrerbunda“ že dne 24. in 25. aprila l. 1912. — Enako izjavo sta izrekli dr. Steinwender in grof Goeß; prvi v državnem zboru dne 3. in 18. junija 1913, drugi v gosposki zbornici dne 30. decembra 1913.

Z ozirom na vsa ta za naše materialno stališče zgodovinsko važna dejstva je tudi kranjsko učiteljstvo upravičeno, da izboljšanju učiteljskih plač od države namenjeni denar reklamuje zase, da s to regulacijo svojih plač ne more in ne sme biti zadovoljno, ampak da jo smatra le kot provizorij in le kot začetek novega boja v doseg končnega uveljavljenja zahtev vsega avstrijskega učiteljstva, katerega enakopravnosti in enakovrednosti član je z ozirom na pravice in dolžnosti, ki mu jih daje državni šolski in državni osnovni zakon.

Iskreno nam je žal, da nam ni mogoče tej spomenici priložiti stenografičnega zapisnika seje deželnega zbora kranjskega z dne 2. marca t. l., kjer so iz govorov deželnih poslancev manjšine razvidni vsi nedostaki tega zakonskega načrta, kjer so dokazana nesoglasja in protislovja med tem zakonskim načrtom ter med določbami državnega šolskega in državnega osnovnega zakona in kjer so navedeni vsi izpreminjevalni predlogi, ki so izkušali ta nesoglasja, oziroma protislovja izbrisati, ublažiti prehode ostrine tega novega zakona ter ves kompleks novih zakonitih določil napraviti kolikor moči sprejemljiv.

Imenovanega stenografičnega zapisnika še nimamo v rokah deželnih poslancev, toliko manj ga moremo imeti mi. Ali ker brez temeljitega uvaževanja in objektivnega presojanja vseh izvajanih nasprotnih govornikov in njihovih izpreminjevalnih predlogov ni mogoče pravično in pravilno presoditi vrednosti novega zakona, se usojamo podpisanci najljubšeje in najnujnejše visoko naslovljeno ministrstvo prositi, naj zahteva takojšnjo vročitev tega stenografičnega zapisnika in naj šele na njegovi podlagi preceni ta zakonski načrt ter se odloči za predložitev v Najvišjo sankcijo ali proti njej.

Poudarjajoč, da se kranjsko učiteljstvo pri vsem svojem delovanju tesno naslanja na zakonite določbe in da se ne da prikrajšati sebi in šolstvu v škodo na zakonjenih pravicah, ki so mu zajamčene v državnem šolskem in državnem osnovnem zakonu, izjavljamo podpisanci po svojem trdnem uverjenju:

1. med §§ 10. in 14. tega zakona ter med členom II., III. in XIX. državnega osnovnega zakona je nesoglasje, oziroma protislovje;

2. § 18. tega zakona je kvaren šolskemu redu in pozornosti šolske mladine;

3. med § 20., točka 6, in med § 43. tega zakona je nesoglasje;

4. pri § 38. tega zakona opozarjamo na izpreminjevalni predlog (točka 6);

5. § 47. tega zakona je v protislovju s členom XVII. drž. osnovnega zakona ter s §§ 1., 9. in 10. drž. šolskega zakona;

6. §§ 66. in 68. tega zakona nasprotujeta § 21. drž. šolskega zakona;

7. § 104. tega zakona jemlje vrednost § 101. (izpreminjevalni predlog);

8. pri §§ 112. do 125. opozarjamo na vse stavljene izpreminjevalne predloge;

9. IV. oddelek III. poglavja, ki govori o disciplinarnem postopanju proti učnemu osebju, zasluži največje pozornosti. K § 138., 141., 142., 143., 144., 146., 149. in 152. so bili stavljeni izpreminjevalni predlogi, ki naj jamčijo učiteljstvu objektivno disciplinarno postopanje in mu dajejo možnost pritožbe inštančnim putem — torej pravice, ki gredo vsakemu avstrijskemu državljanu;

10. v V. poglavju istega oddelka se uvaža celibat za učitelje, kar znači omejevanje osebnosti in kar so drugod že odpravili;

11. § 154. tega zakona je v protislovju s § 56. drž. šol. zakona;

12. sploh je v tem poglavju uvaževati izpreminjevalne predloge glede na pravico učiteljev do pokojnine in glede na preskrbo sirot;

13. v tem zakonu niso nikjer upoštevani vojaška leta, kar se godi pri vseh državnih uradnikih;

14. novi službeni prejemki naj stopijo v veljavo, počenši s 1. januarjem 1914.

LISTEK.

† Lojze Žiher.

Tako pomladi pisan cvet uvne,
če sape zabrijo nad njim ledene.

Žalostno so zašumele krepke bukve ob sili močnega jutranjega pomladanskega viharja tam v gozdu na Grmadi, največjem hribu Slov. Goric. Plaho se skrivajo ptičice v gostem grmičju, šepetajo med seboj, kaj bo, če se ne pomiri vihar. Prve pomladanske cvetke trepetaje zdihujejo: »Komaj smo zagledale luč sveta, pa nam že preti bridka strupena rosa!« Dve cipresi ob znožju griča sta se nagnili druga k drugi in se povpraševali: »Kam ga neki polože, morda bova le midve tako srečni ter senčile trudno njegovo glavo?« V stolpu vurbeske cerkve se je namreč oglasil zvon in smrtno bridko zapel zadnji pozdrav Lojzetu Žihru, učitelju od Sv. Križa tik Slatine.

Otroška leta in skoraj eno leto zadnjih bridkih dni svoje 27letne starostne dobe je preživel v Vurbergu. Tukaj žaluje danes njegov sivolasi oče, vurbeski nadučitelj in blaga mama pokojnikova v krogu edinega še sinu, dr. Žihra in ljubljenskih štirih hčer. Vsi so tako nepopisno radi imeli predragega jim Lojzeta, zato se tudi tako težko potolažijo ob tem krutem udar-

cu. V tolažbo naj jim bo, da ostane spomin na nepozabnega Lojzeta v sto in sto srcih, ki bodo pozabili nanj šele takrat, ko tudi njih polože v kraj večnega miru.

Kako priljubljen je bil povsod pokojnik, nam je pokazal njegov sijajen pogreb 30. m. m., kakršnega še Vurbeski ne poznajo. V dolgi vrsti se je pomikal izpredov, ki so ga krasili mnogobrojni venci in šopki, od vurbeske šole na domače pokopališče. Med veliko množico sorodnikov, prijateljev in znancev si videl pač največ stanovskih tovarišev in tovarišic. Naštetim jih sedaj iz spomina 59, da sem katerega prezrl, oz. pozabil v tej množici ljudstva, ki se je zbrala pred hišo žalosti, je jako umevno. Zastopani so bili različni stanovi od blizu in daleč. Videli so zraven mnogobrojnega učiteljstva tudi dva župnika od Sv. Barbare in Sv. Marka, ki sta nepovabljena drage volje prišla izkazati zadnjo čast pokojniku, nadalje starega sodnega nadsvetnika, odvetnika, mladega sodnega uradnika, uradništvo od pošte, davkarje, železnice, razne obrtnike, kmete, delavce in otročiče. Ravno ustanovljeno vurbesko veteransko društvo ga je spremilo z društvono zastavo na čelu.

V izpredov si zapazil tudi mladega rezervnega poročnika v uniformi, bil je namreč stanovski kolega iz vojaških let rajnega. Tudi naš Lojze je bil rezervni poročnik bos. herc. pešp. št. 2. To čast je

dobil od vojaške oblasti nepričakovano rano, a vendar prepozno. Ni mogel več obleči častniške suknje z znakom poročnika, bil je že preslab. Podajala bi se mu ne bila pač tako, kot takrat, ko je služil kot enoletnik v Ljubljani in leto pozneje pri orožnih vajah v Bosni. Kdor ga je videl takrat in zadnje leto njegove kratke življenjske dobe, morala ga je v srcu zažalovati, kakaj dolgotrajna neozdravljiva bolezen (leukemija) ga je telesno hudo zdelala. Vedel je, da bo leha na nevarni, naj-češče neozdravljivi bolezni, vendar je skoraj do zadnje ure upal, da mu še postane bolje. En dan pred smrtjo je dobil od vojaške oblasti pismo, v katerem ga je vabila, da se da uvrstiti k drugemu polku, kjer je pomanjkanje častnikov. Na vprašanje njegove presrečno mu vdane, nad vse postrežne sestre Pavle, ki je že dlje časa opravljala namesto njega pisarije, kaj naj odgovori, je dejal: »Počakajva do jutri, naj si danes malo premislim.« A gotovo ni več mislil čez to, ker mu je vedno bolj slabo postajalo, da je drugi dan, 28. sušca ob 9. predpoldan zatisnil za vedno svoje lepe oči.

Dragi Lojze, bridko občutim Tvojo preselitev v kraj večnega miru. Zakaj? Nimam primernih besed, da bi dal kratek, a točen odgovor. Kdor Te je le malo poznal, Te je moral čislati; saj si bil vzor značajnega člana v človeški družbi, bil vrl in blag učitelj, delaven narodnjak,

zvest in odkrit tovariš in vesel, prijeten družabnik. Kako lepo in rad si popeval, čeravno Ti pot kot učitelju trpinu zaradi slabega gnotnega položaja ni bila prijetna. Zato so Ti tovariši in prijatelji pevci zapeli v slovo srce pretresujoče žalostinke. Zdelo se mi je, da se moraš ganiti ob tem milem, tožnem petju v svoji tesni hišici. Ali Ti ne slišiš, ne čutiš več! Saj še ni tukaj Tvoje ure! Kolikrat si izrekel nado, da bova še doživela čas, ko bodo zasijali nad našo domovino boljši časi. Ni še tukaj istih časov, a Tebe, Lojze, ni več med nami, da bi nam pomagal narodno vzgajati in praktično izobraževati našo mladino. Volja Ti je bila trdna, a telo je oslabevalo. Zvedel sem, kako potrti so Tvoji učenci pri Sv. Križu tik Slatine, kjer si bil def. nameščen s 1. septembrom 1911, pa tudi oni Tvoji bivši učenci pri Sv. Lovrencu n. Dr. p. in pri Sv. Marku pri Ptujju se žalostno povprašujejo: »Ali je mogoče, da je tako mlad in blagi učitelj moral zapustiti svet?« Nepozaben ostaneš v srcu vseh hvaležnih učencev.

Tvoje truplo počiva v grobu, ki ga stražita dve junaški cipresi. Gomilo Tvojo pokriva nad tisoč nežnih, še zdaj duhtečih cvetic, ki jim je človeška roka zaradi Tebe odtrgala vedre glavice, a se bo pokazal še marsikateri drugi cvet — še bolj dehteč. Tukaj počiva truplo ob strani Tvoje sestre, ki je nisi pozabil do zadnje svoje nadzemlske ure, dasiravno je sko-

Te navedbe seveda niso popolne, ker nimamo — kakor že rečeno — na razpolago stenografičnega zapisnika, a obsegajo vsaj bistvene stvari, ki nas silijo do vdane prošnje:

Visoko c. kr. ministrsko predsedstvo, ministrstvo za bogočastje in nauk (za notranje stvari) blagovoli novi zakon o ljudskem šolstvu na Kranjskem oceniti na podlagi stenografičnega zapisnika dotične seje deželnega zbora in naj uvažuje podatke in izvajanja te spomenice.

Trdno upanje imamo, da bo visoko naslovljeno ministrstvo potem ukrenilo samo to, kar bo uvidelo za šoli in učiteljstvu potrebno in koristno in kar tudi ljudstvu ne bo na kvar.

V boju za kruh, za obstanek, za pravico svojega stanu, za procvit in napredek ljudskega šolstva nas dviga in jači iskrena želja, da bi nam bila že skoraj dana prilika in možnost, z vsemi silami duha in telesa delovati za vsesplošni blagor naroda in domovine!

Ali ne tečejo vdovi solze po licih in ali ne vpijejo zoper onega, ki jih izžema? Z lic se namreč v nebesa vzdigujejo, in Gospod, ki se da izprostiti, se jih ne veseli. (Sir. 35, 18, 19.)

Iz Istre.

Že večkrat smo dokazovali v tem listu, kako očmanskost skrbita deželni šolski svet in istrski deželni odbor za ljudsko-šolsko učiteljstvo. Danes smo se zopet namenili pokazati nekaj takega slovenski javnosti. Deželni šolski svet in deželni odbor se branita z vsemi svojimi močmi ustanavljati potrebne slovensko-hrvaške šole. Kadar se ne moreta več ubraniti, poizkusita zadovoljiti s tem, da ustanovita namesto samostojne le ekskurendne šole z dvadnevnim do tridnevним poukom na teden. Za tak pouk se je plačevalo učitelju po 380 K na leto, neoziraje se na večjo ali manjšo daljavo od glavne šole. Zaradi tega so bili nekateri oškodovani in so se pritoževali. Zaradi takih pritožb sta izdala deželni šolski svet in deželni odbor posebno odredbo, s katero se je določilo:

1. Za pouk na ekskurendni šoli se plača letno 100 K za vsak tedenski dan.

2. Za potnino se plača za vsak km daljave od glavne šole 30 K na leto.

Ker se poučuje na ekskurendni šoli večinoma le po 2 dni na teden, oglejmo si prvo določbo. Da ne trpi preveč škode glavna šola, poučuje se ob četrtek in še en drugi dan v tednu. Vsak dan poučuje učitelj najmanj 5 ur, in če vzamemo, da je dolžan poučevati oni dan, ki ga izgubi glavna šola, tudi 5 ur, se nam pokaže, da poučuje na ekskurendni šoli 5 ur na teden, ki bi jih sicer ne bil dolžan poučevati. Dobi torej od tedenske ure na leto 40 K, ako upoštevamo, da je že plačan za drugih 5 ur že na glavni šoli. Upoštevajmo, da je pouk najmanj 40 tednov v letu, in pokaže se nam, da ima tak učitelj plačan pouk s krono od ure. Pripomniti moramo, da nima za vodstvo ekskurendne šole nobene odškodnine in ako računi krono od ure pouka, mora opravljati vsa vodstvena opravila zabada. Ali je to primerna odškodnina za učitelja dandanes, ko zahteva za vsak rokodelca krono za uro dela in posebno v Istri, kjer zahteva preprost poljski delavec po 40 v od ure dela, naj sodi javnost?!

Oglejmo si še določbo glede potnine! 40 tednov in vsak teden dva dni pouka, zato mora prehoditi učitelj vsak km daljave 160krat na leto, za kar dobi 30 K,

torej za vsakokrat 18 v od km. Ali ni to znamenita potnina? Mi bi radi vedeli, ali bi hodil za tako velikansko odškodnino, nočemo reči, kateri član deželnega šolskega sveta ali deželnega odbora, pač pa vprašamo, če bi hodil za tako velikansko potnino njiju najzadnji sluga?

Vsakomur je znano, da človek ne more biti jutraj od 7. do 4. ali 5. ure popoldne brez jedi, zaradi česar mora tudi učitelj take dneve obedovati zunaj svoje družine, kar mu provzročuje še posebne stroške tako, da se mu prej navedene odškodnine še znižajo. Gospodje imajo sicer izgovor: »Jesti mora tudi doma,« ali med doma in drugod je velik razloček. Upoštevajmo še slaba vremena, ki zadenejo potujočega učitelja, upoštevajmo še istrsko slaba pota in lahko spoznamo, koliko škode trpi na obupu in obleki. — In da bi mu pravočasno nakazali in izplačali! Največkrat mora čakati celo leto, preden se gospodje domislijo in milostno nakazujejo, saj je že splošno znano, da uraduje istrski deželni šolski svet po polževo naglo. Je li čudež, če smo že parkrat pisali, da bi bilo bolje za istrsko učiteljstvo, ako bi zavladal v Istri vesten in nepristranski vladni komisar, ki bi popazil, kaj delajo tudi razni šolski sveti?

Glejte, plačilo, ki ste ga delavcem utrgali, kateri so poželi vaše polje, vpije; in njih vptije je prišlo do ušes Gospoda vojnih trum. (Jak. 5, 4.)

IVAN KELC:

Slovanstvo in njegova bodočnost s posebnim ozirom na šolstvo.

(Dalje in konec.)

Po naučenju jezikov bi se medsebojno bolje spoznavali in ako bi bilo treba, gre Slovan Slovanu na pomoč bodisi v kulturnem, bodisi v gospodarskem oziru, namesto bogatit oholega nam tujca-zatiralca. V odstranitvi do sedaj obstoječih, za Slovane neznosnih in sramotnih razmer je treba naobrazbe, in sicer temeljite naobrazbe od spodaj navzgor, a ne narobe. Noben človek ne bo začel hišo staviti pri slemenu, nego na trd, vztrajen temelj. Kruto varani so bili in so še narodi, katerih omikanci so začeli stavbo naobrazbe pri slemenu, a ne na trdnopodstavo močnega temelja, kar dandanes med Slovanstvom še najhuje občutijo Hrvati in Rusi. Tedaj normalno razvijanje v duševnem oziru pri masi ljudstva bo dalo trajno podlago za višjo in najvišjo naobrazbo naroda. Zaradi tako pravilno napredujoče, vse sloje narodove objemajoče naobrazbe bo omogočeno, da se bodo vsa slovanska plemena spoznavala natančneje, si bodo začela zaupljivo pomagati v vsakem oziru, tekmovala bodo v bratovski ljubezni z iskreno navdušenostjo, katero pleme bo moglo največ pripomoci v dobrobit vsega Slovanstva, da bo že enkrat Slovanistino stopil tudi na dan. Do tega zmagovala vsega Slovanstva gotovo pride in mora tudi priti, ker je to zakon narave in o čemer nam svedoči zgodovina. Nešteto zgledov nam dokazuje, da Slovani niso nikoli postopali kruto in nasilno proti drugim narodom, in akoravno, žal, še vlada med Slovani grd, podedovan greh, ki jih mnogokrat tlačil in razdvajal le prehudo, vendar se Slovani težko pridobi za kak upor, mnogokrat celo proti neznosnim krivicam, nasprotno pa kaže mnogo usmiljenja in ljube-

bezni celo proti krvnim sovražnikom, kar tako lepo dokazujejo nešteti dogodki zadnje jugoslovanske vojne proti najkru-tejšim zatiralcem Jugoslovanstva!

V dosego tako vzvišenih idealov, kakor sem jih navedel do sedaj, je treba mnogo napora, potrpežljivosti, samozatajevanja in dandanes še posebno — prav velike previdnosti. Nikoli z glavo skozi zid! Opašimo se pa k temu najprej sami z uma svetlim mečem, proučimo natančno vse, kar je potrebno v dosego navedenega, navzemimo se najiskreneje ljubezni do milega nam naroda ter delujmo z vso požrtvovalno navdušenostjo za blagor in boljšo bodočnost milega nam naroda slovenskega ter vsajajmo neumorno v občutljiva srca narodove mladine navedena blaga svojstva in pripomogli smo s tem že mnogo v dobrobit skupnega Slovanstva. Le kar človek sam v izobilju poseduje, lahko od tega drugim podeljuje. Ne bodimo učitelji-vzgojevalci z bornimi groški plačani dninarji, ne mrtvo delujoči stroji ali brezsrčni avtomati v šoli in tudi zunaj šole, nego boljša bodočnost naše nadepolne mladine nam mora biti vrastena v dno naših src, učenje in vzgoja nam mora prihajati vedno iz dna vroče ljubečega srca, ker le potem preide v srca, se tam krepko vkorenini, raste in obrodi vsestransko zadovoljiv sad. Delovati nam je v navedenem smislu z vso intenzivnostjo, akoravno smo lahko osvedočeni vnaprej, da bomo želi kot plačilo za svoje izredno požrtvovalnost le plačilo tega sveta, namreč črno nevaležnost, grdo zasamovanje, da, celo kruto zatiranje. Bodri naj nas pa pri natančnem izvrševanju svojih dolžnosti oni vzvišeni, tolažilni čut, ki je — tihi mir vesti!

Z ozirom na vse navedeno bi se kdo pri dandanes obstoječih razmerah spodikal, češ, to je že nekako veleizdajstvo. Dandanes je res vse mogoče, gode se celo čudeži, akoravno na veliko sramoto vseh Slovencev. Pomisliti pa moramo, daso Slovani ravno tako bitja božja, kakor vsak drug narod, in da imajo z vsemi drugimi enaka bremena in dolžnosti, jim li more pametno razsodni človek zameriti, ako streme tudi po enakih pravicah? Znano je, da kri ni voda, more li se Slovanom — kakor tudi drugim narodom ne — braniti, ako hrepene vsaj po kulturni združitvi in gospodarski samostalnosti? Gotovo ne! Politiško zadovoljeni ne bodo tudi v tem oziru hrepeli po združitvi z drugimi državami.

Nam ni dana samo prelepa priložnost, nego celo sveta dolžnost, da navajamo milo nam slovensko mladino ne samo k temu, kar potrebuje neobhodno za svoje vsakdanje življenje, nego da jo vodimo po pravih potih k požrtvovalni delavnosti do lastnega rodu, k vzhičenemu narodnemu ponosu, k nerazrušljivi edinosti — vsaj v kulturnem smislu — vsega Slovanstva ter k usmiljenju in ljubezni ne samo bližnjih mu sobratov in sorodnikov, nego do vseh narodov, da vsega človeštva. Kakor je že za mnoge druge narode, tako gotovo že v doglednem času napoči tista usodepolna ura, ko bo Slovanstvo zavladalo vsemu svetu. Naj bi ne bilo nepripravljeno na to uro, nego nas vseh, kakor vseh odločujočih činiteljev v tem oziru bodi pri vsem delovanju na to stremiti po tem, da navedena usodepolna ura ne bo nikomur oznajevalka nasilstva in krutosti, nego ura blaženosti, bratstva, medsebojne iskrene ljubavi in složnega delovanja za vse lepo, vzvišeno in blago. Tista ura naj ne bozačetek gospodstva Slovanov nad drugimi na-

rodi zaradi svoje množine in ogromne veličine, ne zaradi brutalnosti in nasilstva, nego edinole in v prvi vrsti z visoko in temeljito naobrazbo, iskreno ljubeznijo in milobo do vseh in vsakega ter v takih odnošajih, da bodo vsak in vsi prišli do vsestranskega, popolnega zadovoljivega napredka, popolne zlate svobode, medsebojnega spoštovanja in ljubezni ter do duševne in gmotne samostalnosti! K temu naj nam vsem Slovanom pripomore naša vztrajna ter vsestranska delavnost, spominjajoč se vedno izreka pokojnega dičnega našega pesnika, ki pravi: »Ne samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan!«

In Bog je rekel Kajnu: Kaj si storil? Glas krvi tvojega brata vpije z zemlje do mene. (I. Mojz. 4, 10.)

Ministrski predsednik o laški fakulteti.

Dunaj, 28. marca 1914.

Včeraj se je oglasila deputacija laških poslancev z dr. Pitaccom pri ministrskem predsedniku grofu Stürgkhu, da se pritoži proti preganjanju, ki so mu baje Italijani izpostavljeni v Dalmaciji, zlasti pa v Splitu. Zahtevali so, naj vlada ukrene vse potrebno, da bodo Italijani vsaj varni svojega življenja in imetja. Ministrski predsednik je izjavil, da mu dosedaj še ni nič znanega o takih dogodkih, da se bo pa informiral pri dalmatinskem namestniku, ki se prav sedaj nahaja na Dunaju. Dr. Pitacco je vprašal nato, koliko je resnice na vesti, da misli vlada ustanoviti laško fakulteto s pomočjo § 14. na Dunaju. Izjavil je, da protestira kar najodločneje v imenu svoje stranke in vse italijanske javnosti proti taki rešitvi fakultetnega vprašanja, ker bi le še bolj razburila italijansko javnost. Vlada naj izvrši sklep proračunskega odseka in ustanovi fakulteto v Trstu. Glede te zadnje zahteve, pravi oficialni komuniste, se je držal grof Stürgkh jako rezervirano.

Ne sodite in ne boste sojeni!

(Luk. 6, 37.)

Mater, ki imajo svoje otroke rade, jim dajo za okrepčilo dobrega mleka s Kathreinerjevo Kneippovo sladno kavo.

Kathreinerjeva se po slovitom Kathreinerjevem načinu pripravja iz najboljšega sladu in je že 23 let zdravniško priznana kreplina pijača.

Pri nakupu se mora vedno izrecno zahtevati pristna Kathreinerjeva v zaprtih zavojih s sliko župnika Kneippa.

raj minulo dvoje desetletij, odkar jo je ugrabila v nežni mladosti tuja, kruta mati — smrt.

Stanovski Tvoji tovariši bomo ohranili spomin na Te — blaga nepozabna nam dušica s tem, da si bomo vedno prizadevali z vsestransko vzgojo in praktično izobrazbo našega mladega naraščaja spraviti naš narod na isti višek, na katerem si ga si Ti srčno želel videti. — Lojze, Ti pa spavaj v miru! Na snidenje nad zvezdami!

Tvoj tovariš Janko.

† Adolf Klavara.

Dne 16. marca t. l. smo se poslovili od ljubljene tovariša. Umrl je, komaj 24 let star, Adolf Klavara. Smrt je posegla v naše vrste in si izbrala za žrtev mlado življenje, polno načrtov in nad... Bridka nam usoda!

Pokojni Adolf Klavara je bil rojen v Bovcu. Po dovršeni ljudski šoli je stopil v pripravljalnico za učiteljske v Tolminu. Bil je nadarjen in marljiv dijak ter je kazal resno voljo v pripravljanju za bodoči poklic. In vse upe, ki jih je stavil tečajni voditelj omenjene šole v bistrega dečka, je pokojnik popolnoma upravičil, da, celo presegel jih je z vztrajno pridnostjo pri

učenju kakor tudi res z zglednim, možatim nastopom napram tovarišem in predstojnikom, tako da si je priboril njih ljubezen in zaupanje.

Prve tri letnike je prebil v šolskih letih 1906/7, 1907/8, 1908/9 še na učiteljsku v Kopru, a četrto letnik že na novo ustanovljenem učiteljsku v Gorici, kjer je dovršil tudi zrelostni izpit z najboljšim uspehom izmed vseh tovarišev poleg tovariša Josipa Černatiča, ki ga je pred nedavnim časom ista zavrtna morilka položila v prezgodnji grob.

Ravno zaradi navedenih vrlin ga je pozval ravnatelj c. kr. meškega učiteljskega, naj prevzame učiteljsko mesto na deški ljudski šoli društva »Šolski dom, v Gorici, ki služi kot vadnica, in pokojnik se je vdal temu pozivu tem rajši, ker je menda slutil, da mu goriško mlo podnebje bolj prija, ter je umaknil svojo prošnjo za nameščenje v tolminskem okraju, kamor ga je sicer srce vleklo kot rojenega gorjanca.

Sedaj se je z vso vneto oprijel težke svoje službe. Z možatim, resnim nastopom si je mahoma priboril zaupanje in ljubezen tovarišev. S strogo, a ljubečo roko je posegel med mladino in se ji je posvetil iz dna duše. Neverjetno kmalu se je pokazal uspeh njegove trudoljubnosti

in nadarjenosti. Hipoma so ga vzljubili otroci in slušali z zaupanjem in zanimanjem njegovim naukom in nastopom. Starši so takoj spoznali temeljitost vzgojevalca-učitelja ter redno hodili k njemu na posvetovanje.

Ker je moral pokojnik sodelovati kot vadniški učitelj pri nastopih učiteljskihnikov, je pokazal tudi tukaj, da je mož na svojem mestu. In isti gojenci, ki so bili še v prejšnjem šolskem letu njegovi tovariši, so sedaj zaupljivo poslušali njegove navsvete bodisi glede metode, bodisi glede porabljanja disciplinarnih sredstev.

Lansko šolsko leto (jeseni 1912) je pokojnik pristopil k izpitu usposobljenosti in je tudi tukaj dokazal, da si je zaklad, ki si ga je bil pridobil v svojih dijaških letih, po možnosti izpolnil s temeljitim pripravljanjem tekom dvoletnega učiteljevanja.

Sedaj je nastopil trenutek, da se odloči, naj li ostane v Gorici kot učitelj na zasebni šoli »Šolskega Doma«, ali naj prosi definitivno mesta v domačem okraju. Skrb za bodočnost in ozir na ubožno mater sta mu narekovala prošnjo za službo v rojstni vasi, ki jo je tudi dobil. Ali težka mu je bila ločitev iz Gorice, zakaj njeno ozračje mu je prišlo, in ubožec je slutil, da ne prenese njegovo šibko zdravje

ostrega planinskega vzduha. — Nastopil je svojo službo, toda njegova šibka pljuča niso prenašala ostrega podnebja, in zaželelo se mu je po solčni Gorici. Svojo željo je izrazil tovarišu Černigoju, ki mu je odstopil svoje mesto v »Šolskem Domu«, sam pa je nastopil svoje službovanje v Bovcu. Tedaj se je pokojnik z vso vneto poprijel svojega razreda, hoteč dokazati svojim pokroviteljem, da se niso v njem varali.

Ali morilka — sušica — ni imela usmiljenja z mladim možem. Menda je že več let oprezovala za mladim življenjem in čakala le ugodnega trenutka, da se vsesa v njegovo osrčje in mu izpije mladeniško moč. In sedaj, ko je priplavala pomlad, ko so vzklile cvetke v prirodi, je stopila k njemu, in mož, poln idealov, poln ponosa in značaja, je otrpnil v njenem krutem objemu. Grob pa mu je okrasila pomlad ter ga posula s cvetjem, a neotolajljivi svojci in hvaležni, a globoko užaljeni učenci in tovariši pa so ga porosili s svojimi solzami.

Škoda mladega moža, polnega načrtov in nad!

Ali pa — kaj je bolje v našem bednem življenju? ...